

СИСТЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ОСВІТНІХ ЦІЛЕЙ ЯК УМОВА ЯКІСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Васьков Ю. В., д. пед. н., доц.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

Анотація. У статті розглядаються актуальні питання визначення та постановки науково обґрунтованих цілей навчання на уроках фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: урок, цілі навчання, класифікація уроків фізичної культури, загальнодидактична модель навчального процесу.

Вступ. Аналіз останніх наукових публікацій [1, 2, 3, 8] та державних документів [4, 6, 7, 9], що регламентують шкільне фізичне виховання, свідчить про наявність в країні стійкої тенденції до погіршення стану здоров'я учнів різних класів. Одним із шляхів подолання такого кризового стану вважається удосконалення системи фізичного виховання учнів в загальноосвітніх навчальних закладах. Основною формою цієї системи вважається урок фізичної культури. Протягом навчання кожен учень повинен «отримати» більше 1000 уроків (з урахуванням того, що на тиждень приходить три уроки). Така кількість уроків повинна утворювати певну систему між навчальними заняттями на рівні взаємозв'язку, взаємозалежності і взаємовпливу.

Мета дослідження: наукове обґрунтування цілей навчання на уроках фізичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Завдання дослідження:

1. На підставі аналізу сучасної науково-методичної літератури визначити

основні підходи до визначення цілей навчання.

2. Визначити основні джерела і фактори що впливають на визначення і формулювання цілей навчання.

3. Розробити власний варіант класифікації навчальних цілей.

Матеріал і методи дослідження.

Для наукового обґрунтування складових системи навчальних цілей та зазначених рівнів необхідно враховувати два важливих підґрунтя: функції фізичного виховання кожного ступеня навчання і класифікацію уроків фізичної культури. Для визначення функцій фізичного виховання необхідно керуватися загальнотеоретичними підходами визначення функцій загальної середньої освіти по ступенях навчання. У стислому вигляді ми можемо їх сформулювати таким чином : початкова школа – введення дітей в світ освіти; середня школа – фундаментальна загальноосвітня підготовка; старша школа – поглиблене профільне навчання. Враховуючи зазначене вище пропонується основною функцією початкової школи вважати введення дітей в світ фізкультурної освіти (формування «школи рухів», розвиток основних рухових здібностей відповідно до сенситивних періодів). Основна школа передбачає активний розвиток умінь і навичок з різних видів фізкультурної діяльності (легкоатлетична, гімнастична, ігрова тощо) та фундаментальний розвиток рухових здібностей. Старша школа на базі засвоєних теоретичних знань, рухових умінь та навичок а також рухових здібностей повинна формувати в учнів уміння складати індивідуальні програми фізичного розвитку та вдосконалення.

Проблема класифікації уроків фізичної культури єдиного загальнонаукового обґрунтування ще немає. Б. А. Ашмарин, Т. Ю. Круцевич, Л. П. Матвєєв, Б. М. Шиян та ін. пропонували різні підходи до вирішення цієї проблеми. Ми, в своїх дослідженнях, пропонували поділити уроки фізичної культури на види і типи (за А. Ханом, рис. 1).

Серед видів уроків ми виділили не всі що передбачені шкільною програмою. Враховуючи наявність в програмах у варіативній частині різних модулів, кількість видів уроків може збільшуватися (бадмінтон, теніс та ін.).

На основі наведеної класифікації і з урахуванням функцій фізичного виховання по ступеням навчання ми можемо всю систему із більше ніж 1000 уроків розподілити на види і типи. Це дозволить визначити роль і місце кожного уроку фізичної культури в цій загальній системі і на підставі цього конкретизувати цілі і завдання кожного уроку.

Рис.1. Класифікація уроків фізичної культури

Результати дослідження та їх обговорення. Урок фізичної культури є провідною формою навчального процесу і в ньому (як в загальнодидактичній моделі будь-якого навчального процесу, рис. 2) присутні всі основні компоненти: цілі навчання (ЦН), зміст навчального матеріалу (ЗМ), методи навчання (МН), форми організації навчальної діяльності учнів (ФН), реальний

результат навчання (РРН). На якість навчального процесу оказують вплив як об'єктивні (закономірності та принципи навчання), так і суб'єктивні (рівень професійної компетентності учителя, рівень підготовленості учнів, матеріально-технічне забезпечення навчального процесу) фактори.

Важливою складовою будь-якого навчального процесу є цілі навчання. Від обґрунтованості їх визначення та конкретизації формулювання залежить відбір змісту навчального матеріалу, методів та форм організації навчальної діяльності учнів і, як наслідок, реальний результат навчання. Цей важливий процес залежить як від визначення місця і ролі конкретного уроку в загальній системі навчання (згідно класифікації уроків фізичної культури), так і від чіткого їх формулювання та конкретизації.

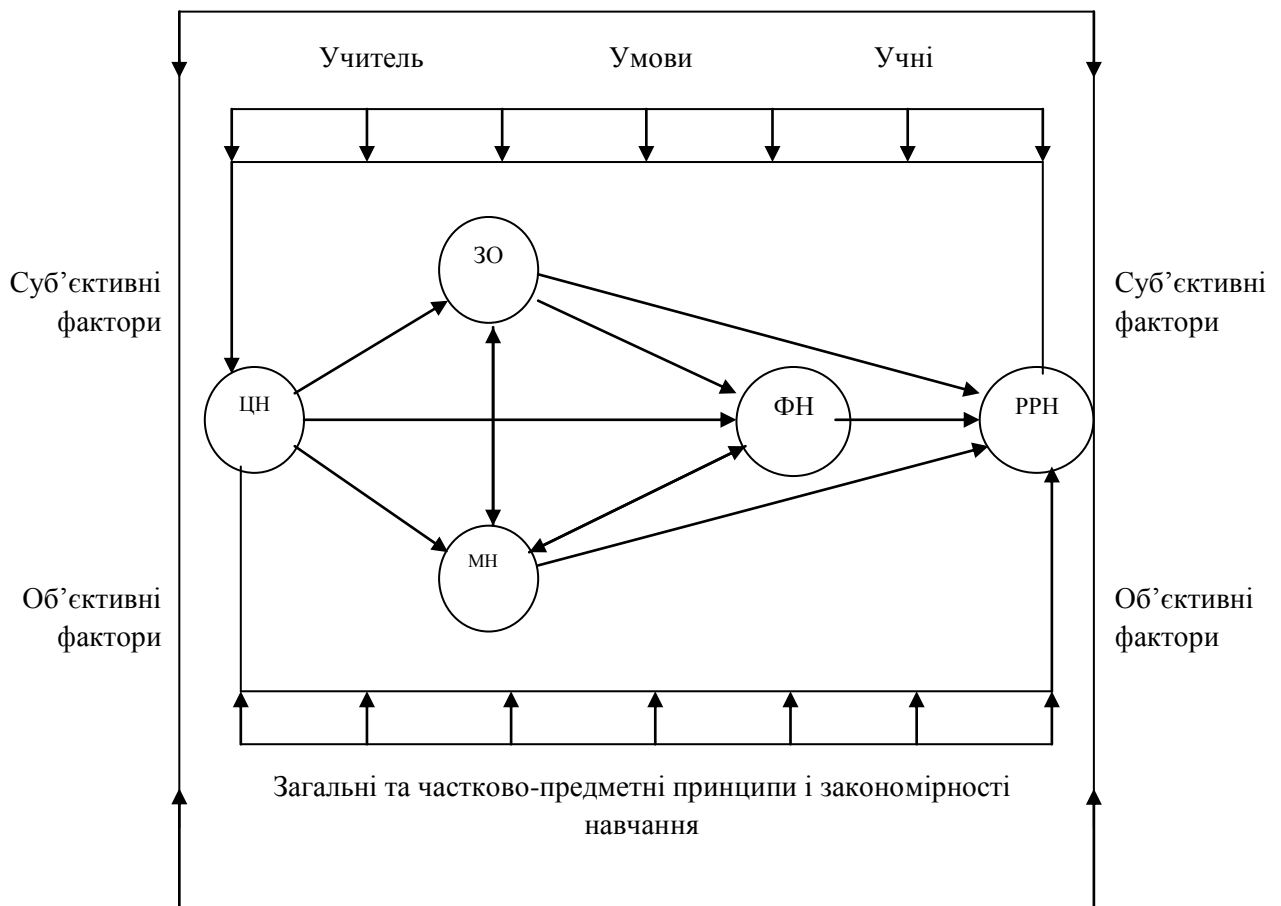

Рис. 2. Загальнодидактична модель навчального процесу

Аналіз програм з фізичної культури свідчить про наявність основних цілей навчання. Ці цілі сформульовані в пояснювальній записці але їх зміст носить надто узагальнений, розпливчатий характер що не передбачає конкретних шляхів їх вирішення в конкретному ступені навчання і в конкретному класі. Конкретизація їх формулювання передбачає урахування функцій кожного ступеня навчання і розділу або модулю програми (легка атлетика, гімнастика, футбол тощо) та типу конкретного уроку (вступний, вивчення нового матеріалу, контрольний тощо).

В практиці шкільного фізичного виховання частіше за все використовують такі формулювання: вивчення, повторення, удосконалення, здійснити контроль тощо. Такий перелік дещо збіднює можливості конкретизації цілей навчання. Тому ми пропонуємо дещо інший підхід, який, на нашу думку буде сприяти конкретизації цілей і передбачати не тільки засоби їх реалізації а і реальний результат певного навчального процесу, який передбачає конкретна ціль.

1. Визначення цілей через зміст навчального матеріалу, який необхідно засвоїти. Наприклад: «вивчити техніку виконання перекиду уперед з упору присівши», «повторити техніку настрибування на місток в опорних стрибках через гімнастичного козла», «удосконалення техніки виконання подвійного кроку після ведення м'яча». Постановка цілей вказує на зміст, який необхідно засвоїти на уроці або серії уроків.

2. Визначення цілей через діяльність учителя. Наприклад: «ознайомити учнів з правилами техніки безпеки під час виконання опорних стрибків», «продемонструвати техніку виконання верхньої прямої подачі у волейболі», «розкрити сутність тактичних дій в баскетболі під час захисту за зонним способом». Такий спосіб постановки цілі – «від учителя» - зосереджений на його особистій діяльності і створює уяву пояснення і впорядкування роботи.

3. Постановка цілей через внутрішні процеси інтелектуального, емоційного, особистісного розвитку учня. Наприклад: «формувати уміння

аналізувати тактичні дії у нападі проти персонального захисту у баскетболі», «розвивати уміння регулювати навантаження під час виконання силових вправ на перекладині», «знаходити способи переходу на різні варіанти лижних ходів на дистанції по пересіченій місцевості», «формувати інтерес до креативного мислення під час двосторонніх ігор у футбол». Така постановка цілей дозволяє включити учнів в активну навчальну діяльність на рівні усвідомленості вивчаемого і пошуку власних шляхів вирішення навчальних проблем.

4. Постановка цілей через навчальну діяльність учнів. Наприклад: «виконання комбінації в цілому на гімнастичній колоді», «застосування зонного захисту 2-1-2 під час навчальної гри в баскетбол», «виконання контрольного нормативу в бігу на 100 м» тощо. Така постановка цілей дозволяє чітко визначити конкретну навчальну діяльність учнів і отримати реальний результат цієї діяльності.

Висновки:

1. В результаті дослідження встановлено, що єдиної загальновизнаної класифікації цілей навчання не існує.

2. Для створення науково обґрунтованої системи цілей навчання необхідно враховувати класифікацію уроків фізичної культури, яка дозволяє визначити роль і місце кожного уроку в системі навчання.

3. Доведено, на основі загальнодидактичної моделі навчання, що цілі навчання є провідним компонентом в організації навчального процесу.

4. Розроблено авторський варіант класифікації цілей навчання на уроках фізичної культури.

Перспективи подальших досліджень. В подальших дослідженнях необхідно показати чітку детермінацію змісту навчального матеріалу, методів і форм організації навчальної діяльності учнів цілями навчання.

Список використаної літератури

1. Агеева А. В. Основные подходы здоровьезберегающих технологий в школе /А. В. Агеева, Л. М. Полищук // Вісник Харківського національного

університету імені В. Н. Каразіна.– № 149. – С.124–128.

2. Васьков Ю. В. Визначення основних функцій і цінностей шкільної фізичної культури як умова здійснення особистісно орієнтованого навчання учнів / Ю. В. Васьков // Теорія та методика фізичного виховання. – 2003. – №3. – С. 15–18.

3. Васьков Ю. В. Концепція (проект) реформування фізкультурної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах / Ю. В. Васьков // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наукова монографія за ред. проф. С. С. Ермакова. – Харків : ХДАДМ, 2009. – № 2. – С. 40–47.

4. Закон України «Про загальну середню освіту» // Освіта України. – 1999. – № 25.

5. Круцевич Т. Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків та молоді : навч. посіб. / Т. Ю.Круцевич, М. І. Воробйов, Г. В. Безверхня. – К. : Олімпійська література, 2011. – 224 с.

6. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – № 33.

7. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 189. – С. 5–7.

8. Павлова Ю.О. Якість життя та здоров'я дітей та молоді України / Ю. О. Павлова // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2015. – № 2. – С. 148–153.

9. Рішення колегії МОН України, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту № 13/1 – 2, 10, 11/1 від 11 листопада 2008 року.